vorbiri literare", XXXIX [1905], p. 298), cum şi ir. *aniurba*, 'întimpin' (O. Densusianu, *Antologia dialectală*, p. 112).

VI.

Elemente grecești.

Ahândòs.

Se întâlneşte în cimilitura „fusului (încărcat de tort)", alternând cu: *folticos* (pentru care cf. şi ngr. φορτικός, „de charge, grossier, encombrant"), *burduhos*, *burdios*, etc. (v. Pascu, *Despre cimilituri*, I, 241).

Probabil, corupt din **ahondròs*, **hondròs* = ngr. χονδρός, χοντρός, „gros, grossier" (cf. χοντρόπανον, „lână ordinară, pânză de saci", χονδροβέλονον, χονδροβελόνι, „ac de cusut saci", etc). Ori = *antihos* (**andihòs*, **ahundos*) din cimil. „uşii" (*ibid*. 120) = ἀντίχορος?[1]

Cimilitura ar puteà fi de proveninţă sudd̦unăreană, importată la noi prin Ţigani. un ţig. *a(v)indòs*, „viind, fiind", *acindòs*, „rămânând", *başindòs*, „ţipând" (*başlò*, part. perf. al acestuia, iar nu turc. **başlu*, e ţigăn. „coc̦oş"), un *Ştefanòs*, *Gavrilòs*, *Toderòs*, chiar *Românòs*, nume de robi ţigăneşti ai mănăstirilor bucovinene (v. Dan, *Vartolomeiu Mazareanul, I assim*), au acelaşi ethos specific, ca şi *ahândòs*.

Cu χονδροβέλονον de mai sus ar fi de comparat *hondrobele* (lemne), *hodrobeţe* din altă cimilitură (cf. ngr.-dial. γουτζουμέλλα = χονδρὸν τεμάχιον καψοξύλου din Glosarul lui Budona, p. 82, mgl. *bila*, „prăjină", din Glosariul megl. al lui Papahagi, p. 58, dr. *bila*, „trunchiu", „scurtătură" din Pamfile, *Industria casnica*, p. 109, r.-dial. *bel*, „instrument de săpat", din „Documente şi regeste" de I. Bogdan, p 328, ţig. *bel*, *beli*, „kleine Stange"). Poate că şi *hondrolemne* = *hondrolene* (alterat prin ritm: *lemn*), *hodolene* dintr'o cimilitură a „scării": două lemne *hondrolemne*, şi mai multe mănânţele" (cf. *odolean*, prin Moldova-de-Nord, nu numai nume de plantă, — v. Panţu, — ci şi dublet al lui *nadolean*,

1) Un intermediar ngr. presupune, din cauza fonetismului (*-nd-*), şi rom *rămândă*, „lapă de soiu nobil" (*Rev p ist.*, etc., I, 185), „herghelie" Furtună, *Izvoditi*, 101). *cai de romîndă* („An. Ac Rom", XXXII, p. 1008) = fr. *remonte*

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

‚de Anatolia": „găină *odoleană*", în înţeles de „mare") conţine pe ngr. χοντρός, pe care-l cuprinde, după I. Caragiani (*Studii ist. asupra Rom. din Peninsula Balcanică)*, nu numai patronimicul *Hondrosom*, „Grosu (la trup)", ci şi un *hondrubalat*, „bucălat". — *Hondronesc* (v. „Revista istorică", VI, p. 203) = ngr. χονδραίνω, „grossir, rendre gros, devenir gras" (Contopoulos).

Ţinem să observăm aici, că, dacă nu însuşi *coţoflengher*, „luceafăr" (pe care-l derivam, în „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale", VII, 51, nota, dintr'un ngr. *κουτσοφέγγαρι, format prin analogie cu un κουτσοδαίμων, κουτσοδαιμόνιο, κουτσοδαιμονάκι, etc.: cf. G. Meyer, *Neugr. Stud.*, II, 97—102), cel puţin *foflengher* şi *luceflengher* s. *luceflender* (la Odobescu), care cuprind în partea întâia pe ngr. φωσφόρος şi rom. *luceafăr*, în partea finală ar putea fi, nu ngr. φεγγάρι, nici rom, *fleandură* (Weidelt, etc.), ci ţigăn. *-enghero* s. *-ender*, terminaţie a genetivului plural şi sufix nominal foarte frecvent (v. P. Josef Ješina, *Romáňi Cib oder die Zigeunersprache*', pp. 17, 25, 27): *ciriklengero*, „Vogelhändler, Vogelsteller" (de la *cirikló*, „Vogel"), *dromengero*, „Wanderer" (d. *drom*, „Weg"), *šaflengero*, „Binder" (d. *šafli*, „das Schaf"), *verdangero*, „Wagner" (d. *verda*, „Wagen"), etc.

Bucherea.

Într'o variantă din Romanaţi a baladei „Costea [Gelepul]":

Aveà o oaie *bucherea*,
Care, când erà vremea rea,
Trăgea oile la perdea;
Iar, când era vremea bună,
Trăgea oile la păşune.
Mai avea Costea, avea,
D'un berbece prepeleag,
Cu patru coarne în cap...

Păsculescu (*Lit. pop. rom.*, p. 325) explică: „lânoasă, cu lâna mare şi lungă la fir" (locul de origine, „Brăila", greşit!).

Contextul, însă, care vorbeşte îndată de berbecele cu patru coarne, putând servì de „prepeleag" (pentru atârnarea utensilelor ciobăneşti), pare a indica mai degrabă o „oaie rogoşă (ţa-

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

poşă), năzdrăvană" în genul calului din „Alexandrie", — ceeace conduce la un prototip **vucherea* = ngr. βούκερως, „cu coarne de bou" Cf. totuşi *bucălaie* (modificat supt influenţa ritmului?).[1]

Chichion.

„Embarras, mauvaise affaire" (Cihac, II, 646, care-l derivă din ngr. κελύκιον, „cilice").

E ngr. κυκεών, „miscellanea potio", „confusio", „balmoş" (cf. lat. *polenta* = κυκεών, la Ovidiu, *Met.*, V, 450), „talmeş-balmeş", „încurcătură". — Etimologia am propus-o întâiu într'o noţită din „Neamul Românesc" pe Septembre 1914.

Chichiţă.

'*Chichiţă* sau *chitiţă* = sertarul mesei' (*Noua Rev. Rom.*, XIV [1913], p. 349).

La înţelesurile date de Tiktin, *s. v.*, e de adăugit acela de „Geräthkasten am Hinterteil des Bootes", menţionat în Suplement (cf. Damé, *Termin. pop. rom.*, p. 126), cu acelaşi sens fundamental de „cutie, lădiţă".

---

1) O mai bogata recoltă de grecisme culegem din descântece (colecţia citată): »nouă zeci şi nouă de tartori cu *catâroaicele* lor" (p 139, cf. Glosarul), recte . *cataroaicele*, de la *catarotu*, vr. propriu „apoplexie" ngr. καταῤῥοή, „fluxio" (cf. κατάρατος = καταραμένος, „procletul, dracul", τρισκατάρατος, idem, mr. *triscatarat)* [păstrat şi la „Trocarii" din Braşov, în înjurătura. *loi-te-ar* [lovi-te-ar] *cataroaiele!* S P.] (Sinonimul *urcoiu, urcoaie* din unele variante [Pamfile, *Sărb de toamnă*, p. 138] corespunde lat. *orcus*, „Infern, fiinţa infernală, drac"), — „99 de sfinţi *artitori* .., 99 de sfinte *eleurome*, cu *inderile* suave [!]" (*ibid*) = ἀρτύω, „assembler" (ori ἅγιος ἄρτος, „anaforă" [2]), ἐλέου ῥῶμαι, „puteri ale îndurării" (s. ἐλαίου-, cf mironosiţe [2]), ἔντερα, „entrailles" (cf *cele din lăuntru)*; — *roş-piroş* (p.143.) (cf. *piroşeaţă*, „roşeaţă înflăcarată" p. 368) *roş* + ngr. πυῤῥός, „roşu" (totuşi cf. ung. *piros*, „roşu"). — Intr'o cimilitură a fragilor sau vârtelniţei (p. 83) : „Intr'o foaie, *cartifoaie* sede-o oaie *oacără*" (*cartifoaie* nu e „foaie de carte", ci *carcifoaie* — *carciofoiu*, n de plantă, explicat de d A Philippide, *Zeitschr.* f. *rom. Philologie* pe 1907, p. 301, din *carcis folium*; cf. totuşi megl. *carti*, mr. *frândza dihicate* plămân · alusie la coloare [2]), avem pe *oacără*, bine cunoscutul epitet al oilor cu cearcăn negru împrejurul ochilor (cf. *oacheş)*, devenit *oacănă* în unele variante, supt influenţa lui *deapănă* (despre vârtelniţă); dar aceasta un împiedecă pe autorul colecţiei să spuie în glosar, că *oacără* ar însemna: „şireată, prefacută, hoaţă" s'o fi gândind la ungurismul *ocoşa* = *okos*, „priceput, cu doxa" [2], — o dovadă mai mult, pentru cine ar vedea un obstacol la etimologia noastră în explicaţia d-lui Păsculescu — Aceeaşi interpretare fantastică a unei estropieri populare avem în casul lui (*lac*) *chizărel* şi *lac lăzărel* (Păsculescu, *o. c.*, Glosarul) = *lac iezerel* (cf. colindul din „Analele Dobrogei", I, 145)

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

E, probabil, rezultat prin asimilaţie din *θηκίτζα, *θηκήτσι (cf. θηκάρι, φηκάρι), deminutiv al lui θήκη, „boîte, étui, fourreau"; cf. κορήτσι, κορητσάκι, „fillette", din κόρη, „fille", şi dubletul *tichiuţă-chichiută*.

Notăm, după excerptele d-lui G. T. Kirileanu, şi derivatul vr. *chichicear*, „fabricant de chichiţe", din ms. 670 al Acad. Rom., f. II, 425 (sec. XVII—XVIII).

Clapă.

In expresia: *a trage (cuiva) clapa* (chiulul, renghiul).

E, probabil, mgr. κλάπα, κλάπος, 'cippus, instrumentum quo reorum pedes constringuntur' (Du Cange), ngr. κλάππα, „Thürriegel", κλάπος, „Fussfessel", κλαπωτάνος, „gefesselt" (G. Meyer, *Neugr Stud.*, IV). Compară expresia sinonimă *a trage (cuiva) butucul*, în care *butuc* = „obezi": „cu *butuce* la picioare" (Giuglea-Vâlsan, *Dela Rom din Serbia*, p. 19); cf. *a sta la gros*: „cu picioarele băgaţi în *gros*" (Dosofteiu, citat în Dicţ. Acad, s. v. *butuc*); cf *groşi* = *butuci*, într'o poesie populară din rev. „Tinerimea Română", I, 423; *a pune la dubă*, din pol. *dyby*, „Fussfesseln", *dyba*, „Pranger" (Miklosich); de asemene; *a pune în falanga* („Cron. exped. în Moreea", ed. Iorga, p. 11), *a duce în poante*, „Bänden" (Iorga, *Scris şi inscr. ard. şi mar.*, I, p. 44); cf. şi gr. χοῖνιξ, „bois percé où l'on passait les pieds des criminels".

Halidră.

'Gripsori înfocaţi, paseri cereşti, carele se cheamă finix, şi *halidri*' („Intrebările lui Panaghiot filosoful", ms. din sec. al XVIII-lea, apud N. Iorga, *Cărţi şi scriitori români din veac. XVII—XVIII*, p. 10).

Se identifică de la sine cu gr. ἄλυδρα, „hidră-de-Mare".

Matracucă.

Epitet satiric pentru o femee urâtă, cu apucături rele (Iaşi).

E Μαντρακοῦκα (Daponte, Κῆπος Χαρίτων, p. 27), feminin corespunzător lui Μαντρακοῦκος, ὁ, „πρῶτος καὶ ἀρχηγὸς τῶν καλλικαντζάρων" (N. G. Politis, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, II, 1328), adecă şeful acelor *cari adzalt*, „draci de la Bobotează", cari se întâlnesc şi la Arămâni (despre carac-

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

terul şi originea numelui lor, v. foarte pe larg: Politis, *o c.*, II, 1240 sqq.; cf. Legrand, *Mythologie néohellénique*, Paris 1872, p. 8). — Pentru *carcanzali*, „sufletele pruncilor nebotezaţi" (rev. „Sânziana" din Iaşi, I, 16), v. supt *moroiŭ*.

Mischie.

'Un voinic din Ceobâlcie [= Ciubărciu s. Ciobalaccie, din Basarabia?], cu sabie de *mischie*, pistoale de venetie' (Păsculescu, *Literatură populară românească*, p 173)[1]. — 'Pistoale de venetie, săbioare de *mischie*' (ibid., 219) — 'Amânar de *mischiŭ*, de la Dunăre viu' (ibid., 102). — 'Rufele de primeneală, şi caii de călărie, cu săbidă *mischie*' (ibid., 218). — 'Cuţite *mischiŭ*' (rev „Tiner. Română", II, 223). — 'Arme de *maschiu*' (în „Istoria Troadei", la N. Iorga, *Fase sufleteşti şi cărţi representative*, p.30)[2].

Explicaţia: „oţel magnetic", pe care o dă autorul colecţiei în glosar, pare inspirată de Şăineanu (*Infl. orient.*, II[1], 261), care se gândia la turc. *myskal*, „instrument qui sert à polir", din *mysk* = *čelik*, τζελίκι, „oţel" (cf. *čeljek* dintr'o „rumänische [?] Aufschrift mit cyrillischen Schriftzeichen auf einem altbosnischen Säbel in Ragusa", publicată în *Wissenschaftl. Mitteil. aus Bosnien und der Herzegowina*, I, 499, unde, la p. 498, într'un „Spottlied auf den Venetianern vor der Eroberung Kandias im Jahre 1669", acest *incipit:* „O vi Vlasi mletački = „O, ihr Wlachen von Venedig!"). Etimologia n'a convins însă nici pe Tiktin, care, după ce adauge, la citatele din Cantemir (relevate de Şăineanu), altele, din „Şezătoarea" (*m scaŭ, muscăŭ*), o declară „unbekannt".

Înţelesul de „besonders harter Stahl, spez. Wetzstahl", totuşi, împreună cu ultimele două exemple de mai sus: *dă mischie* (deşi: „*de* premeneală", „*de* călărie") şi *de maschiŭ*, suggerează o explicaţie, care e, fără îndoială, cea adevărată: *de mischie* = *demischie, dimischie, damaschie*, „de Damasc (oţel)", „Damaszenerstahl", „acier de Damas": ngr. δαμασκί, „Damas, lame de damas" (Contopoulos), alb. *dimiski*, „Damaskenerschwert", sârb-croat. *dimiskija* (Filipović), sârb.-bulg. *dimiškija* = turc. *dymyšky*, 'damasciert' (G. Meyer), *dimiški*, idem (O. Schrader, *Sprachvergleichung und Urgeschichte*, I[1], 98), it. *da-*

1) Pentru *Mistricean*, numele eroului baladei în unele variante, cf. pe lângă *Bistriţean*, şi: *Mistriţoiu*, „Român din Craina Serbiei" = Român *mistreţ*, „amestecat" (v Giuglea, în „Anuarul de Geogr. şi Antropogeografic",

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

maschino, „di ferro o simile chi abbia la tempra di Damasco"; cf. turc. *damasqo* (de l'ital. *damasco*), „étoffe de soie ou de laine damassée, laine damasquinée, c'est-à-dire celle dont la surface est ornée de dessins moires" (Barbier de Meynard, I, 727), de unde — prin ruseşte — rom. *adamască*, cu varianta vr. *muşchi*,. corespunzătoare turc. *dimišqy*, gr. διμίσχιον (v. Hasdeu, s v. *adamasca*). — In toponomastică, cuvântul apare ca nume al unui sat doljean · *Mischii* (de la *Mischiu).*

Moroiu.

„Strigoiul (epifania) unui prunc mort nebotezat"

Etimologia consacrată e sârb. *mora*, 'Alp' = vsl. *mora* idem (cf. G. Meyer), mr. *mora*, mgr. μωρ(ρ)ά, 'nomen quo donantur strigae, maleficae et sagae mulieres, apud Graeculos (Du Cange); cf *strigae*, 'maleficis mulieribus nomen inditum est, quas volaticas [cf *Sburătorul* nostru!] etiam vocant' (Festus, ed. Lindsay, p. 414), *striga*, 'venefica nimirum vetula quae diabolica virtute infantes neonatos ignotis modis interit' (Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, 142). Deci: *moroiŭ* de la *mora*, ca *strigoiu* de la *striga*. — Cuvântul a fost pus însă în legătură şi cu sl *morŭ*, 'moarte' (v Tiktin, *s. v)*, iar o origine onomatopeică, iarăşi, nu e exclusă; cf. vgr. μορρών, 'strigăt de groază', 'numele unui strigoiu de speriat copiii' (la Grecii moderni ἀράπης, ἀραπάκι = μαῦρος, it. *moro,* în insula Thera:

II); apoi: gr. μιξοβάρβαροι, μιξέλληνες, cum şi *Mistra*, al cărei nume a fost identificat cu *mistra*, „brânză de capră", sau *mistrà*, „Liqueur, der noch heute in Venedig zur Mischung mit dem untrinkbaren Lagunenwasser dient" (C Hopf, *Griechenland im Mittelalter*, ap. Ersch und Gruber, I, 85, p 267).

2) 'Eu sânt maistor la ales, La frânghie [= marfă francesca], La *meştie* (oţel), Fierul bun de viteje' (balada „Moş-Novac" din col. Vulpian, p. 78) trebuie apropiat de pasagiul: 'Şi se'ncinse cu o spată de cinci degete de lată şi cu una de *şider* (= ngr. σίδερον, „fier"), de străbate şi prin fer' din varianta Hodoş (v „Conv. literare", XXXVIII, 896, cf. varianta din col Vasiliu, p. 15, unde e vorbe de „ficiorul Banului din ţara *Haţegului*' *Haţegului* s. *Herţegului*, „Ducelui") — Pentru *veneţie*, „marfă de Venetia", cf. în special N. Iorga, *Scris. şi inscr. ardel şi maramureşene*, I, 67 şi 53: „confectur de *Veneţie*", „a aduce *vineţie* la Craiova" (an 1750); cu un timbru special, cuvântul se întâlneste şi 'n descântece, „Şi să vă duceţi în *Veneţie*, c'acolo-s mese 'ntinse, f clii aprinse" (în varianta din rev „Ion Creangă", XIII, 76 „Să vă duceţi în *puneţii* mari", — évident, corupt, cf. ngr. πουνέντης, πονέντες, „vânt de Apus" = it. *ponente*: G. Meyer, *Neugr Stud*, IV, 72).

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

μόρος şi δουδοῦ, la F. Pradel, *Griech. u. Südital. Gebete, Beschwör. u. Rezepte des Mittelalters,* p. 347; cf. ἀραπάδες, 'die in den Brunnen wohnenden Geister', *ibid*, apoi *Harap-Alb* şi *Sfântânită*, 'dracul din fântână', 'cel din puţ', al nostru: Pamfile, *Diavolul*, p. 68).

Adevăratul etymon ar putea fi, totuşi, ngr. μωρό(ν), 'copilaş, prunc' (cf. μωρουδάκι, μωρόπαιδον, 'infans, puerulus': Du Cange). — Momentul principal ar fi, adecă, însuşirea de „copil" a acestui strigoiu în miniatură, care „până la al şeptelea an strigă în fiecare noapte: botez!" (Gorovelŭ, *Credinţe şi superstiţii*, Glosarul, s. v. *strigà*), mai precis: noţiunea de copil (mort) *nebotezat*, „păgân"; cf. megl. *pija*, „prunc nebotezat, păgân'", (Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 104), ngr.-epirot. παγανό = τὸ βρέφος, cu trimitere la δράκος şi μῶκος (Aravantinos, *Gloss. epirot*, p. 72). — Formal, nu există nicio piedecă: *morò* va fi fost alipit la grupa sufixului *-oiŭ*.

Părtălòs.

Înseamnă în megl.: „pestriţ, bălţat" (Papahagi, *Megleno-Românii* II, 103) şi e ngr. παρδαλός, idem, sau, mai precis, ngr.-dial. παρτάλας, [şi παρταλός?] = ῥακένδυτος, „rufos, felegos" (Budona, *Glosarul dialectului din Velvendò*, p. 99), de la παρτάλι (τὸ) = ῥάκος, „rufă, sdreanţă" (*ibid*), „leancă, cojoleancă" (cf. megl. *partalinca*, „ţol, zdreanţă": Papahagi, *l. c.*, II, 102), — ceeace corespunde perfect cu înţelesul propriu şi metaforic din cimilitura megl. a „găinii" (Papahagi, *l. c.*, p. 51): „Ună ghiupcă părtăloasă", etc., în care *ghiupca* = Ţigancă, lit.: Egipteancă (cf. *misirca*, „curcă", propr.: „Egipteancă": *ibid.*, II, 95), „pasăre neagră" şi „cleşte" (*ibid*, I, 30).

Proor, prour.

'La ciobanii români de la Pind *pror* sau *prour* însemnează timpul pe la 2—3 oare după miezul nopţii. Se zice. duc oile în *prour* = duc oile să pască înainte de zori, sau. sărmî oile tu prour = mână oile la păscut de cu noapte' (I. Caragiani, la Hasdeu, *Etym. Magn*, I, 1108). — '*Amproor* (cu doi *o* ca în noor), pe la 9—10 oare' (Liuba, Bănat, *ibid.*, 1107). — '*Prior* e timpul când merg dimineaţa, cu oile la păşune' (Vicĭu, *Glosar*, 71). — '*Ampróor*, *ampruăr*, timpul când se mulg oile înâtia oară (dimineaţa pe la 7—3 ceasuri)' (Candrea, *Graiul din Ţara Oaşului, 48*). — '*Proor* însemnează ajunul lui Sf. Gheorghe" (Covurluĭu: la

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

Hasdeu, *l. c).* — 'Ne-a apucat *proorul* Bobotezei de-atâta chin' (Calendarul rev. „Ion Creangă" pe 1912, p. 55).[1])

Ngr. πρόωρος, -ον, „frühzeitig, vorzeitig", προώρως, „vor der Zeit, zu früh" (Mitsotakis, cf. vgr. πρώριος, „précoce"), ni se pare preferabil lui *per rorem* (Hasdeu, *l c*)[2]), *prior* (Marienescu, *ibid.*), sau **priulus* (Pascu, „Arhiva" din Iaşi, XXV, 197). — Înţelesul lui *proor* din ultimele două exemple se lămureşte deplin prin sinonimul *Mânicătoarea*, „serbătoare în ajunul Sf. Gheorghe" (Codin-Mihalache, *Sărbatorile poporului*, p. 58), de la a (se) *mâneca*, „a se scula desdedimineaţă, de noapte, cu noaptea'n cap, până'n ziuă". — Pentru *am-, au-*, cf. megl. *an zorli* = în zori (Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 35).

Se poate, în schimb, ca ngr.-pop. πουρνά, „matin" (Contopoulos), să nu fie străin de *porneala* ciobanilor noştri. (Μπονόρα, πονορούλια, „frühzeitig", e it. *a buon ora*, după G. Meyer, *Ngr. Stud*, IV, 61; cf. rom. *bună-oară, bunioara).*

Schil[3].

„Javră, potae" *(Revista critica-literara*, III, 168)

E ngr. σκύλα, „cătea", din aceeaşi familie cu *schulaesc, (s)chelalăesc*, etc, de origine slavă (!) după Cihac (II, 330)

Spolocanie

„Petrecere de lăsatul-secului" (cf. Marian, *Sarbatorile la Români*, II, 3).

Însemnăm cuvântul aici, pentru că din ngr. vine confirmarea originii lui româneşti: σπολοκάνι = ἐπίνιπτρις, ἀπόνιπτρον „Waschwasser" (G Meyer, *Neugr. Studien*, II, 59), „le vin qu'on boit après s'être rincé la bouche à la fin d'un repas" (Legrand).

Înţelesul de *spal* e decisiv: e vorba de „clătirea, spălarea gurii (de frupt), în vederea postului" .— *Spălacanie*, intermediarul presupus (cf. Weigand), e în acelaşi raport cu *spal(ăcesc),* ca *petrecanie* cu *petrec.*

1) Intr'o „Carte de desfăcut farmecile", tipărită cu cirilic la Sibiiu, s. a, p 12, gasim „Fapt cu luatul *în anii* vacilor şi a oilor în *prejurul* Sfântului Gheorghie" — Că *în anii manei*, e evident; dar, dacă *prejurul* (cf *preajma, preziua, prozorul*) = *prourul*, am avea, aici, poate cea mai veche atestare a cuvântului după *apruer*, problematic şi el, din Anon. Bănătean.

2) Un exemplu ca acesta, din Viciu („Colind zori de zorî", în *Colinde din Ardeal*, p. 35)

Şi-mi veniti voi, junii buni,
Rourând şi *prăurând,*
Ca vara mai greu plouând

nu confirmă decât în aparenţă această interpretare, — forma explicându-se, ca un joc de cuvinte popular (poate chiar cu *a ură !*). — Cf. totuşi Frâncu *Moţii*, p. 129, unde se vorbeşte expres de „o stropitoare, numită *împroor.*"

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

Mr. Sucardi.

„Sarică" (Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 119).

E ngr. (ἐ)σωκάρδι, „Weste der Männer, Seelenwärmer" (Dieterich), „camisole, chemisette" (Byzantios).

Tiri(mi).

'Tirimi, adv., tot una, în fel: tirimi Ioana, tirimii Stana' (Boceanu, *Cuvinte din jud. Mehedinți*, 105). — *'Tirimi...; tirimi · ori..., ori..., ce mi-e..., ce mi-e ...*" (j. Gorj, *Conv. Liter.*, an. 1912, p. 1050, nota 1.). — „*Tiri* drac, *tiri* Sotea" (Bănat: Zanne, *Proverbele Românilor*, VI, 578; cf. Anonimul Bănățean, ed. Creţu: *tiri* = talis, qualis, precum şi: *Sotya* Satan). — „*Tir*, asemenea: tir mie (*sic*) dracul, tir mie lacul; tir mie baba Rada, tir mie Rada baba" (Golescu, Dicţ. ms, f. 240; după extrasele d-lui G. T.-Kirileanu).

Ar putea fi, ngr. τέρι, „semblable," τέρι μοι, „cela m'est égal", recte: ταῖρι, „paire" (=*ἑταῖρι ?). — La Cihac, din vsl *teri*, idem.

Mr. **Trifiruşcu.**

„Fraged, plăpând" (Papahagi, *Basme aromâne*, Glosar).

Din ngr. τρυφερὸς, idem. — Pascu (*Sufixele românești*, 345) îl raporta la mr. *fira*, „déchet, déminution" (Dalametra).

Troapă (tropeie, tropie).

'Pe noi ne-o lăsat
'Cea Sântă-Mărie
'Troapa lui Iordan'.

Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 92, adnotează: „De a se întoarce, — cum s'a întors Iordanul, — ca să iasă", şi, de fapt, aceasta e formula de plecare a „feciorilor colindători, când ies din casă" (cf. p. 171: „*troapa* ni se'ntoarn" [toţi ies]). Acelaşi înţeles are cuvântul într'un cântec popular profan, „Codreanu şi Mocanul", din colecţia Pamfile (*Cîntece de ţara*, p. 41):

'Şi'nnapoi drum că-şi făcea,
'În *troiea* drumului,
'La târgul Divanului.

Viciu scrie, însă, *o c.*, p. 93: „*troapa* = semnul, steagul, crucea" (nota 2), iar „*tropea* drumului" din Pamfile nu exclude sensul de „crucile drumului".

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

Sensul fundamental pare a fi, totuşi, acela de „tour, détour, tourner" al gr. τροπή (cf. τροπαιόν, „semn de biruinţă, trofeu", *tropaeum*).

VII

Elemente ungureşti.

Dorângă, dorungă.

'Culme, băţ, prăjină' (*Noua Rev. Rom.*, VIII, 85), *'dorunga,* numită încă şi *părangă*, este un druguleţ aproape de 3 m., gros de 10—12 cm. şi neted; de mijloc îi atarnă, legată de un curmeiu, *crucea* [de unde şi numele de *craşne* al unei specie de dorungă]' (P. mf., *Industria casnica la Romani,* p. 218).

E ung. *dorong, dorung,* 'phalanga, fustis, pertica, palus (Szamota-Zolnai).

Cuvântul *dorânga*, cu înţeles obscen, e, de sigur, acelaş cuvânt (metaforic). — Ca nume de familie, şi: *Dolâng*, în 1'o „cronice" din 1683 a ispravnicilor de Bihor ureşti (v. *Anuarul de Geogr. şi Antropogeografie*, an 1914—15, p. 61).

Fodormen.

'Fodormente = mentha, *fodorment caluluj* = Calamenta' (Anonimul Băneţean, d. Creţu, p. 359).

Evident, ung. *fodormenthe* „minta-creaţă". Cf. n. de fam. *Fodor*, „Cristofor (din i. Feodor Theodor); ori: *'i rbe kracze* = mentha' (bibl., p. 343) şi *isztă-creaţa'*, Mentha crispa, mentha fris´e' (Panţu).

Adaugă că din ung. *bodor*, sinonimul lui *fodor*, „cris" (v. Szamota-Zolnai), a emigrat romaneşte n. de bou *bodor* (Pamfilă, *Raşinariu*, p. 136) şi de fam. *Bodor, Budur (Escu),* iar din quasi-omonimul acestuia, **blodor* (= germ. *blöder?*), apelativul *blotir*, 'homo vanus (Anonimul Bănăţean, p. 330).

Homoc.

'Nisip: *homok* = sabulum' (Anon. Bănăţean, p. 343 Creţu).

Vădit, un ungurism: *homok,* 'dem. Cf. numele topic *Homocea.*

Hurduzău.

'Pod umblător' (rev. „Ion Creangă", II, 219), *'Hurduzău (sic)*, funia groasă cu care se leagă podul' (Vîrcol, *Graiuld in*

BDD-A14615 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)